

Av
"Landssvikfange".

Noe av det første vi fikk se i fengslet var en plakat hvor det stod "Med lov skal landet igjen bygges". I tillegg hertil har vi så fått høre at vi må straffes "for at rettferdigheten skal skje fyldest".

Når vi nå har fulgt oppgjøret gjennom mange måneder, så er det imidlertid et spørsmål som stadig dukker opp for oss: "Er dette et virkelig rettsoppgjør, det vil si et på ærerkjente rettsprinsipper bygget oppgjør?"

Og da kommer vi dessverre til at dette spørsmål må besvares med NEI. En nærmere betraktning viser nemlig at man ved "oppgjøret" krenker så mange av rettens grunnprinsipper at det ikke fortjener navnet "rettsoppgjør".

Jeg skal i det følgende bevise denne påstand inngående. Mine betraktninger er bare en legmanns betraktninger og bygger på den sunne fornuft med det innslag av jus som ethvert menneske med litt omløp i hodet bør være i besittelse av - eller iallfall bør skaffe seg under hensyntagen til den historiske situasjon vi er oppe i.

De bærende grunnprinsipper i retten er såvidt jeg forstår følgende:

- 1) Likhets for loven.
- 2) Hensynet til forsetlig handling.
- 3) Hensynet til rettsvillfarelse.
- 4) Formildende omstendigheter.
- 5) Tvil skal komme siktede til gode.
- 6) Adgang til forsvar.
- 7) Enhver skal dømmes bare for det han selv har gjort.
- 8) Overholdelse av Grunnloven.
- 9) Overholdelse av folkeretten.
- 10) Domstolenes habilitet og uavhengighet.
- 11) Domstolenes riktige sammensetning.
- 12) Hurtig og klar avgjørelse.
- 13) Korrekt og verdig saksbehandling.
- 14) Straffemåten.
- 15) Behandlingen av varetaktsfanger.
- 16) Straffens hensikt.

Ad 1. Likhets for loven.

Selv de ivrigste forkjempere for "rettsoppgjøret" tør vel neppe påstå at der vises likhet for loven. Det er nemlig omtrent utelukkende NS-folk som straffes - ja utenom disse er det egentlig bare noen få krigsprofitører og noen få tyskerarbeidere. Men alle NS-folk skal straffes! Men det fortelles samtidig i pressen at der er en masse mennesker som må gå fri, ikke fordi de ikke er straffskyldige, men av hensyn til et rettsoppgjør ikke skal bli uoverkommelig. Dette gjelder f.eks. mesteparten av dem som tok tyskerarbeid. Ja, i realiteten gjelder det faktisk hele Norges befolkning, for bare ved å eksistere har man faktisk "ytet fienden bistand i råd og dåd" og har derved overtrådt straffelovens §86! - Nåja, å sette hele folket under til tale lær seg ikke gjøre. Men hvorfor lær man de aller fleste av dem gå fri som har tjent godt på tyskerne, men straffer NS-folk som har ofret tid, arbeid og penger på det de mente var riktig overfor fedrelandet? Hvorfor straffer man særlig strengt alle frontkjemper som slet vondt i vinterkrigen i Russland for det de mente var deres plikt - men lær dem være som forsømte vårt forsvar i den grad at situasjonen kunne bli som den ble? Og hvorfor tar man ikke fatt på kommunistpartiets medlemmer? For vi vet jo at den kommunistiske pressen i april-, mai-, juni- og juledagene 1940 skrev en rekke ting, som idag utvilsomt ville ha bragt den på tiltalebenken - f.eks. at Vestmaktene hadde bragt Norge inn i krigen og vært årsaken til at Tyskland måtte gripe inn og okkupere Norge, at England var de nøytrales verste fiende, at man måtte avsette kongen og arbeide med Tyskland og regjeringen som var flyktet over til dette England, at man måtte samarbeide med dette Tyskland, slutte fred med det og få i stand en livlig varebytte med det - og på det innstendigste advarte folk mot all sabotasje- og franktirørvirksomhet, både enkeltaksjoner og organisert illegalt arbeid. - Og hvorfor unnlåter man å straffe dem som vitterlig har forbrudt seg mot straffelovens §148 og dømmer dem som har handlet helt etter forskriftene i §387?

Anei, noen likhet for loven eksisterer nok ikke lenger. Og det er ikke uten interesse at AFTENPOSTEN allerede for mange måneder siden i en leder gjorde oppmerksom på at rettsoppgjøret i sin nåværende form betyr et opplagt brudd på prinsippet om likhet for loven.

Ad 2. Hensynet til forsettlig handling.

Straffelovens §40 sier som kjent at dens straffebestemmelser ikke kommer til anvendelse på den som ikke har handlet med forsett. Denne bestemmelse skulle synes klar, men dessverre ser det ikke ut til at retten tar det ringeste hensyn til at praktisk talt samtlige "landssvikere" - og med rette! - at de har handlet ut fra ideelle motiver for å tjene sitt land og sitt folk, og at det i de aller fleste tilfelle dreier seg om kvinner og menn som gikk inn i NS alene for å redde oss ut av de forhold som den tidligere regjering hadde bragt oss opp i, og at mange av dem overhodet ikke på noen måte var "nazistisk" innstillet i den betydning man legger i ordet. Retten går tilsynelatende ganske enkelt ut fra at titusener av mennesker forsettlig er gått inn for landssvik - en ganske absurd tanke, som også mange rettskafne mennesker har funnet å måtte ta offentlig avstand fra. Det har vært gledelig å se den rekke artikler i dagspressen hvor innsenderne har gitt uttrykk for sin overbevisning om at den overveiende del av NS-medlemmene har handlet ut fra ideelle og uegennyttige motiver, at spesielt frontkjemperne må respekteres for sin innsats for den sak de mente var riktig og at man da virkelig ikke setter livet inn for noe man selv betrakter som landsforrederi. - Jeg minner i samme forbindelse også om dr.theol. Kristian Schjelderups uttalelse ved Presteforeningens generalforsamling i høst om at landsforrederi må sies å være helt uforenlig med nasjonalsosialismens hele vesen på grunn av denne ideologis sterke betoning nettopp av fedrelandskjærlighet og nasjonalfølelse.

Ad 3. Hensynet til rettsvillfarelse.

Også her har straffeloven klare bestemmelser: §57 sies at straffen kan nedsettes "for den som ved handlingens foretagelse befarer seg i villfarelse med hensyn til dens rettsstridige beskaffenhet". I henhold til dette plikter en dommer etter såvel tidligere som någjeldende rett å ta avgjørende hensyn til hvorvidt tiltalte har hatt lovlig adgang til å gjøre seg kjent med vedkommende straffebestemmelser eller ikke.

Idag dømmes samtlige NS-medlemmer etter noe som heter "Landssvikanordningen". Dette er et produkt som angivelig skal være blitt offentliggjort i London Radio og i illegale aviser her hjemme. Dette kan imidlertid ikke ha vært gjort tilstrekkelig grundig og tilfredsstillende, for selv enkelte høyesterettsdommere klaget den første tiden etter kapitulasjonen over manglende kjenskap til anordningen. Hvordan skal man da kunne forlange at NS-medlemmene skal ha hatt kjenskap til anordningen? For de overholdt jo lojelt forbudet mot å lytte på London - selv om de hadde radio - og de fikk aldri se illegale aviser. Allikevel skal vi dømmes etter dette ukjente lovverk.

Og en ting til. Alle NS-medlemmene siktes for overtredelse av straffelovens §86, altså for å ha "ytet fienden bistand i råd eller dåd". Det har ikke falt noen NS-mann inn i disse 5 årene at det han har gjort skulle støte an mot straffelovens landsforrederi-bestemmelser. Og rent juridisk er det også ytterst tvilsomt om §86 har tatt sikte på forholdene under en okkupasjon - noe jeg kommer tilbake til under pkt.9. Nå har høyesterett eraktet at det skal være slik. Men hvordan kunne man i årene 1940-45 vite at domstolene i 1945/46 skulle komme til å fortolke §86 på en slik måte? Her må da foreligge høyeste grad av rettsvillfarelse - og dermed automatisk plikt for domstolene til å ta hensyn til straffelovens §57.

Ad 4. Formildende omstendigheter.

Tidligere har det ved alle rettssaker vært trukket fram formildende omstendigheter. Men når det gjelder landssvikene ser det ut som om retten ikke tar det ringeste hensyn til formildende omstendigheter i vanlig forstand, ja, det ser ut som om de ting som ellers virker i formildende retning tillegges skjærpende betydning, når det dreier seg om landssviksaker. Og de eneste motiver som teller i formildende retning, er slike ting som under normale forhold ville ha virket skjærpende, altså stikk motsatt, som f.eks. deltaking i illegalt arbeid, flukt fra landet, sabotasje, brudd på æresord, obstruksjon, ulydighet, faneflukt og lignende.

I det hele tatt er det merkelige forhold inntrådt at domstolene utelukkende tar hensyn til vedkommendes "nasjonale holdning" og fullstendig neglisjerer hans etiske holdning, trass i at en domstols oppgave normalt er en etisk vurdering av siktedes motiver for forbrytelsen. (Se nedenfor under pkt.16, 2. avsnitt). Betegnende i så måte er det at når en "landssviker" fremholder at han har fått landsmenn ut fra Grini eller lignende steder, så påstår aktor - og får som regel medhold av retten - at man ikke kan ta det ringeste hensyn til disse som formildende omstendighet, fordi det bare var vedkommende "forbannede plikt" å gjøre dette.

Ad 5. Tvil skal komme siktede tilgode.

Her har det også vist seg at det skorter på vilje fra rettens side til å re-

spektere et gammelt og slminnelig anerkjent rettsprinsipp. Det ser desverre ut til å være slik ved "rettsoppgjøret" - og da særlig ved politiforhørene - at det gjelder om å få på ført siktede mest mulig ondskap. Kan så anklagede ikke direkte motbevise de anklager som rettes mot ham - og hvorav de aller fleste bygger direkte på angiveri fra politiske motstandere eller endre som av personlige grunner ønsker hevn over ham - så blir disse allikevel regnet med i enkløgepunktene mot ham, selv om det hersker sterk tvil om riktigheten av dem.

Ad 6. Adgang til forsvar.

For å gi hele oppgjøret et visst preg av et det er et virkelig "rettsoppgjør", har man latt alle siktede får oppnevnt en eller valgt forsvarer. Men nytten herav blir i de aller fleste tilfelle temmelig illusorisk, for også alle forsvarerne tilhører våre politiske motstandere. Det vil derfor forsåvidt kanskje være for meget forlengt at de skulle interessere seg slik for oss at de virkelig satte seg inn i vår tankegang. Det har gledeligvis vist seg at det finnes noen få unntagelser, men de fleste av forsvarerne har dessverre vist en slapphet og likegyldighet som er forferdende. - Men kan forresten ikke se bort fra at rettens behandling av sakene såvisst ikke frister noen forsvarsadvokat til å legge seg i selen for sin klient, de fleste vil nemlig - og med rette - si til seg selv: "Hva kan det nytte at jeg trekker fram den og den ting til siktedes forsvar, for retten hører så allikevel ikke på det og tar iallfall ikke noe hensyn til det". - Men det må iallfall sies å være helt forkastelig av forsvarerne å ta seg så lite av sakene at - som det virkelig her forekommet - 3 mann med en felles, av det offentlige oppnevnt forsvarer, i løpet av ca. 2 timer dømmes til hver 8 års, det vil si tilsammen 24 års straffarbeid!

Ad 7. Enhver skal dømmes bare for det han selv har gjort.

Dette har alltid vært et av de mest fundamentale prinsipper i all rettsorden. Det vil bl.a. tydelig framgå av den ting at et forsetlig brudd på dette prinsipp, f.eks. det å ta gidsler, alltid har vært ansett som noe som er en rettsstat uverdigg og iallfall bare kan komme på tale under krig. - Men hva opplever vi idag? Jo, titusener av landsmennsom alltid har vært utmerkede mennesker og lovlydige og samfunnsnyttige borgere skal plutselig straffes - og det forferdende strengt, - fordi ja, ikke for noe de selv har gjort, men for noe Quisling muligens har gjort eller muligens hadde tenkt å gjøre ! Det er sannelig ikke underlig at disse mennesker spør med hvilken rett man straffer dem for noe de ikke selv har gjort. Og det er ikke rart om disse folk "blir hardere og hardere. for de mener at det her må være en feil" - som en kjent forsvarsadvokat nylig uttalte offentlig. Og han fortsatte: "Skal de nå også idømmes fengselsstraff, taper vi dem samfunnsindivider".

Ad 8. Overholdelse av Grunnloven.

Som kjent sier Grunnlovens §97 at ingen lov kan gis tilbakevirkende kraft. Men i strid med denne klare bestemmelse dømmes "landssvikere" i 1945/46 etter den i 1944 lagede "Landssvikanordning" for det de har gjort i tiden 9.april 1940 til 7.mai 1945.

Den fremrakende jurist og ekspert nettopp på strafferettens område, prof. Jon Skeie, har da også i sin brosjyre om rettsoppgjøret gjort uttrykkelig oppmerksom på dette forhold. Han mener dessuten at Kongen har overskredet sin kompetanse etter grunnlovens §17 ved å utferdige nevnte anordning, og han kommer derfor til den konklusjon at landssvikanordningen ikke på noen måte har lovs kraft (selv om den etterpå er blitt vedtatt som sådan av Stortinget).

Det har derfor fra et rettsstandpunkt vært ytterst nedslående å se at Høyesterett ved behandlingen av Håland-saken kjente for rett at landssvikanordningen skulle stå ved makt og legges til grunn for "rettsoppgjøret".

Angående Grunnlovens bud om fordelingen av den lovgivende, den dømmende og den utøvende myndighet og hvordan det er blitt syndet også mot dette ved "rettsoppgjøret", henvises til nedenstående pkt.10.

Ad 9. Overholdelse av folkeretten.

Hele rettsoppgjøret er et politisk oppgjør som følger etter en 5-årig okkupasjonstilstand. Det er derfor en selvfølge at man her i høy grad må se etter hva folkeretten sier, for det er jo nettopp for slike tilstander man er blitt enig om de rettsprinsipper som med et felles navn kalles for folkeretten. Og vi er her i den heldige situasjon at der foreligger helt klare og entydige bestemmelser herom. På den 2.internasjonale fredskonferanse i Haag i 1907 ble det som kjent satt opp rettningslinjer bl.a. for rettsordenen under en okkupasjon. Av viktighet er her det såkalte "Krigsreglement", d.v.s. avsnittet "Om landkrigens lover og bruk", kap.3: "Om den militære makt i okkupert (besatt) fiendtlig område", særlig artiklene 42, 45,

52 og 53.

Men var under okkupasjonstiden meget nøye med å påse at tyskerne (altså okkupasjonsmakten) overholdt Haagerkonvensjonens bestemmelser. Men nå synes man å ha glemt at konvensjonen - som Norge har ratifisert (i 1900/1910) og altså plikter å overholde - ikke bare forteller hvilke rettigheter en okkupant har, men også om de plikter som påhviler den okkuperte. Og ifølge straffelovens §14 går folkerettens bestemmelser foran straffelovens. Herav følger at Haagerkonvensjonen går foran straffeloven når det gjelder rettsordenen under en okkupasjon. Men når det er slik, da kan heller ikke straffelovens §86 - som nå anvendes mot "landssvikerne" - gjelde for handlinger foretatt i okkupasjonstiden. Ytterligere et moment taler i samme retning, nemlig den alminnelige regel om at en nyere lov går foran en eldre. Og straffeloven er av 1902, Haagerkonvensjonen av 1907/10.

Jeg har allerede under pkt.3 pekt på ytterligere en grunn mot å anvende straffelovens §86 mot oss.

Det har vært gledelig i den aller siste tid å se at et par av forsvarerne, særlig adv. Heiberg i Irgens-saken, er begynt å trekke fram folkerettens bestemmelser for å vise et siktede ikke har overtrådt disse, men tvertimot har holdt seg helt innenfor folkerettens ramme. - Dessverre synes også dette å ha vært helt uten virkning - trass i støtten fra de to svenske folkerettsekspertene.

Jeg finner i samme forbindelse å måtte peke på den uhyrlighet man har begått mot folkeretten ved å dømme sykepleiersker til svære straffer fordi de har gjort tjeneste i Røde Kors - og det til og med i så me år hvor Stortingets Nobel-komite tildeler det internasjonale Røde Kors fredsprisen! Det har vært betegnet som straffbart, og det har i domspremissene vært hevdet at sykesøstrene på samme måte som frontkjemperne har "gått fiendens ærend". Det er da grunn til å minne om at Genferkonvensjonen vedrørende Røde Kors og at den ikke kjenner begrepet fiende i det hele tatt, men bare sårede mennesker som trenger hjelp. - Jeg henviser til Genferkonvensjonen av 27. juli 1929, særlig til dens §5. Konvensjonen er blitt ratifisert også av Norge og er altså forpliktende for oss.

Ad 10. Domstolenes habilitet og uavhengighet.

Det ble sterkt kritisert under okkupasjonstiden at domstolene ikke lenger var uavhengige. Kritikken må sies å ha vært berettiget i mange tilfelle, og man skulle derfor ha ventet at forholdet ville være blitt forandret etter 7.mai 1945, for nå skulle jo landet atter bygges med lov.

Dessverre er det ikke inntrådt noen forandring i dette forhold, for faktum er - og det tør vel ingen behekte - at vi idag anklages, dømmes og tilogmed forsvares av en og samme gruppe av landsmenn, nemlig våre politiske motstandere, altså av folk som når det gjelder dette politiske oppgjør er forutinntatt i saken og derfor inehabile.

Det er gjennom alle år blitt skrevet bindsterke verker og blitt holdt lange debatter i Stortinget om hvordan man skulle unngå nettopp denslags. Men alt synes idag å ha vært forgjeves. Ikke bare har man tilsidesatt de nevnte hensyn, men man har også overtrådt Grunnlovens bestemmelser om at den lovgivende, den dømmende myndighet og den utøvende myndighet ikke må være samlet på en hånd. For idag står faktisk alle disse myndigheter - Stortinget, retten og politiet - mot oss i samstemmig endretthet. En rekke av dem som idag dømmer oss er folk som har deltatt aktivt i en eller annen kampgruppe mot NS-folk, og der er sikkerlig også en del som til og med har vært med på likvidasjon av NS-medlemmer. Det måtte da ha vært mulig å finne et system hvor man i størst mulig grad hadde unngått et så hårreisende forhold!

Like forferdende er det at de dommere som idag dømmer frontkjemper og andre NS-mennesker for å ha fulgt Quislings og Terbovens lover og forordninger, der er de samme dommere som selv dømte etter nøyaktig de samme lover og forordninger i okkupasjonstiden. Og politiet og fengselsmyndighetene utførte domstolenes ordrer - og må vel derigjennom sies å ha gjort seg skyldig i "unasjonal holdning"!

Den eneste "uavhengighet" som domstolene idag synes å besitte, er uavhengigheten av norsk lov og rett! For etter det som etter hvert er kommet fram, er det dessverre god grunn til å anta at "landssvikerne" ikke dømmes etter n o r s k l o v og rett i det hele tatt, men etter nye, av seierherrene vedtatte rettsregler.

Ad 11. Domstolenes riktige sammensetning.

Inntil 1940 var sammensetningen av en norsk lagmannsrett i henhold til straffeprosesslovens §306 slik: en lagrett på 10 medlemmer som bare hadde å avgjøre skyldspørsmålet + 3 fegdommere (lagmann + 2 meddommere) som avgjorde straffutmålingen. - Idag er det - og NB!: bare i landssvikssaker! - 4 legdommere + 3 fegdommere (jurister). Men hertil kommer som et viktig moment at s l l e deler i behandlingen og avgjørelsen også av straffutmålingen. Man kan derfor oppleve -

og har også i flere tilfelle opplevet - at den endelige og avgjørende straffutmåling er blitt fastsatt på grunnlag av legfolkenes ("folkets") følelser (hæt, hevn og gjengjeldelse) og i k k e på det rettferdige og lovlige grunnlag som juristene er kommet til. - Men det ser ut som om det er slik det skal være. Det er jo nemlig blitt kraftig utbasunert at "rettsoppgjøret" skal være "folkedommen over NS", ja landets første biskop har til og med utgitt en bok med denne tittel. Det vil altså si at vi ikke skal dømmes etter lov og rett i det hele tatt, men etter "folkets røst" - og den har som kjent meget lett for å lyde: "Korsfest, korsfest!" - og den lyder slik også idag. Det beste bevis herpå turde være at det idag felles den ene dødsdom etter den annen, trass i at til og med den militære straffelov (som jo er strengere enn den sivile) i §14 bestemmer at dødsstraff kun må idømmes i krigstid og at en i krigstid avsegt men ennå ikke eksekvert dødsdom i og med krigens opphør automatisk skal gå over til livsværig fengsel.

Også her har prof. Skeie søgt kraftig frø- men dessverre hittil forgjeves. Han går så langt som til å betegne det nå anvendte system som helt forkastelig og en tilbakevenden til middelalderke metoder som er norsk rettsvesen helt uverdigg. - Det er heller ikke uten interesse at en så ærkerkjent jurist som Andreas Clausen, den tidligere riksmeglingsmann, har erklært følgende: "Jeg har nå vært knyttet til norsk rettsvesen i 37 år. Men jeg hadde aldri tenkt at dette norske rettsvesen noensinne skulle synke ned på det lavmål som det idag befinner seg på. Det som skjer idag i rettens navn er simpelthen intet mindre enn en skandalesom er norsk rettsvesen helt uverdigg".

Ad 12. Hurtig og klar avgjørelse.

Ved det pågående "rettsoppgjør" kan man dessverre ikke tale om noen hurtig og klar avgjørelse. Selvfølgelig er alle - også vi "landssvikere" - klar over at vanskene er store og mange og tildels av nesten uovervinnelig art. Men på den annen side burde man da ikke ha satt igang noe som man ikke kan klare å gjennomføre innen en rimelig tid.

Ifølge norsk lov (straffeprosesslovens §235) skal ingen norsk borger kunne holdes i fengslig forvaring mer enn 24 timer uten at det er blitt avsagt fengslingskjennelse over ham. Men faktum er at der siden 8.mai 1945 sitter og har sittet titusener av landsmenn ulovlig fengslet, enten fordi de (i den første tiden) ikke har fått fengslingskjennelse i det hele tatt, eller (senere) fordi denne ikke er blitt fornyet eller forlenget ved fristens utløp. Etter straffeprosesslovens §244 skulle disse ha vært løslatt øyeblikkelig! Og der sitter nå (i april 1946, 11 måneder etter arrestasjonen) fremdeles folk rundt om i fengslene som ennå ikke har vært underkastet et eneste politiforhør!

Man kunne også ha ventet at myndighetene ville ha gått fram slik som i Danmark og behandlet "småsynderne"s sak først, så man iallfall ikke risikerte at disse ville bli sittende i varetektsarrest langt over den tiden de endelig ville bli dømt til. Men her hjemme synes det som om man først og fremst søker å få behandlet sakene mot ministre, frontkjempere og "stor-nazister" - så får de andre heller vente.

Riksadvokaten kunngjorde i november 1945 at man i mai 1946 ville kunne øyne slutten på oppgjøret. Men i februar 1946 heter det at man ikke kan vente å være ferdig før langt ut i 1947, det vil altså si kanskje først 30 måneder etter arrestasjonen og 18 måneder etter riksadvokatens første engivelser.- Er det virkelig meningen at enkelte skal kunne bli sittende 2½ år i varetektsarrest?

Ad 13. Korrekt og verdig saksbehandling.

Straffeprosesslovens §§256-258 gir inngående direktiver for avhøring av siktede i retten. Det heter her at dommeren skal tiltale siktede med ro og verdighet og ikke sikte ham for noe som ikke er tilstått, spørsmålene skal være bestemte og tydelige, skal følge på hverandre i naturlig rekkefølge og må ikke stilles slik at noe som ikke er vedgått av siktede forutsettes som erkjent. I det hele tatt skal avhøringen være slik at "den skal gi siktede leilighet til å gjendrive de grunner hvorpå mistanken beror og gjøre gjeldende de omstendigheter som taler til hans fordel". - For en som har vært tilstede i rettssalen ved behandlingen av en rekke landssviksaker har det vært forferdende å være vitne til den måte som avhøringen av siktede har foragått på. Særlig har dommernes handlemåte i mange tilfelle vært ytterst uverdigg og ukorrekt og direkte i strid med de siterte lovbestemmelser. En nonchalant og arrogant opptreden fra dommernes side synes dessverre å få innpass i våre rettssaler, høydepunktet er vel nådd når i en sak som endte med dødsdom og en dom på livsværig fengsel (eller straffarbeid), dommeren under hele forsvarstalen sitter og leser aviser! Man skulle ikke tro dette mulig i en norsk rettssal, men det er dessverre hendt.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie 2014 se må nevnes pressens måte å referere rettsforhandlingene på. Den har dessverre på ytterst få unntagelser nær vær forferdende, og det har vært nedslående å se at det kristelige dagblad VÅRT LAND ikke har dannet noen unntagelse. Det har til og med hendt at avisene har diketet opp ting som overhodet ikke er foregått i retten og som dommeren etterpå har måttet dementere. Det kan heller ikke sies å stemme med norsk rettsbevissthet og norsk rettspraksis at journalistene får seg overlatt sakene til offentlig omtale i det øyeblikk tiltalebeslutningen er utferdiget. - I det hele tatt er det forferdende at en mann av avisene skal kunne stemples som forbryter og frækjennes navn, ære og tillit lenge før han er blitt dømt. - Det har vært gledelig å se at iallfall en norsk jurist, nemlig sakfører Erling Ueland, har våget å sette fingeren på disse forhold (i en artikkel på landsmål om pressen og rettsoppgjøret i dagbladet ROGALAND for 2.febr. 1946).

Ad 14. Straffemåten.

Vår straffelov kjenner visatnok også svære straffer, men i fredstid er det sjelden at lovens strengeste straffer virkelig er blitt brukt. Heller ikke har man anvendt en rekke straffemåter samtidig, selv om det teoretisk har vært adgang til det.

Det er blitt vist av flere av våre førende jurister at straffutmålingen i landssviksaker er drakonisk. Unge frontkjempere som av ideelle grunner i 16/17 års alderen meldte seg til kamp mot bolsjevismen ilegges mange års straffarbeid. Jeg minner spesielt om hvordan prof. Andenes i en serie avisartikler har vist hvordan straffene langt overgår de straffer som alminneligvis i fredstid idømmes selv riktig store forbrytere.- Og hva det angår å ilegge en rekke straffemåter samtidig, så opplever vi idag at "landssvikere" idømmes ikke bare fengselsstraff (eller straffarbeid), men også samtidig inndragning av hele sin inntekt i okkupasjonstiden, en større eller mindre bot, en større eller mindre såkalt "erstatning", ileggelse av sakskomkostninger, fradømmelse av stilling og tep av mer eller mindre av statsborgerlige rettigheter - helt opp til livsvarig tep av almen tillit. Er så også vedkommendes hustru partimedlem, så risikerer han i tillegg til sin egen straff at hans hustru også blir idømt en eller flere av de samme straffene. - Det er sannelig ikke for ingenting at landsvikenordningen er blitt kalt "en sint lov".

Prof. Skeie har i sin brosjyre om rettsoppgjøret gjort uttrykkelig oppmerksom på det sterkt betenkelige i den valgte framgangsmåte og vist at strider ikke bare mot all tidligere norsk rettspraksis, men også mot den alminnelige rettsbevissthet. Samtidig adværer han mot ileggelsen av for store inndragnings-, erstatnings- og botsbeløp med de ord: "Det kan komme til å bli dyre penger man får inn på denne måten".

Den tilsiktede ileggelse av kollektiv straff (erstatning) kan ikke sies å ha noen hjemmel i norsk rettspraksis.

Det må i tilslutning hertil også pekes på det forhold at Erstatningsdirektoratet utvilsomt er en direkte grunnlovsstridig institusjon, noe som tydelig vil framgå av en artikkel om Erstatningsdirektoratet i VERDENS GANG for 4.okt.1945.

Ad 15. Behandlingen av varetektsfanger.

Ifølge norsk rettspraksis skal behandlingen av varetektsfanger skje i henhold til fengselsreglementet, det vil si "Regler for varetektsfanger og fanger som utstår fengselsstraff". Disse regler bygger direkte på fengselsloven (Lov om fengselsvesenet og om tvangsarbeid av 12.des.1903) og var derfor i anvendelse i alle norske fengsler før 1940.

Med forferdelse har jeg vært vitne til hvordan disse regler i meget stor utstrekning er blitt overtrådt når det gjelder landssvikfanger. Det gjelder særlig følgende bestemmelser:

- § 9 "Varetektsfanger er det tillatt selv å skaffe seg kost og andre bekvemmeligheter".
- § 12 "Det er tillatt varetektsfanger å benytte egne senger og sengklær, når det kan skje uten forstyrrelse av fengselsordenen og sengklærne er rene og ordentlige".
- § 14 "Varetektsfanger kan beskjeftige seg med arbeid som de selv skaffer seg. Fanger som har rett til selv å skaffe seg beskjeftigelse, og som gjør dette, beholder selv arbeidets utbytte".
- § 20 "Varetektsfanger er brevveksling tillatt for så vidt den er forenlig med god orden og ikke volder fare for sikkerheten..... Også den rett som har befatning med saken kan til enhver tid påby at brevveksling alene må finne sted under iakttagelse av de (i tidligere avsnitt av samme §) nevnte regler og fordre seg brevene forelagt til avgjøring av hvorvidt de kan befordres videre eller ikke. Brevveksling med den beskikkede forsvarer er alltid fangen tillatt uten tilsyn".

§ 21 Straffens norsk Okkupasjonshistorie, 2014. Leses det til de dertil bestemte tider å motta besøk".
(Og så følger visse regler for denslags besøk).

Det turde være overflødig å gjøre oppmerksom på at alle disse bestemmelser er blitt overtrådt når det gjelder landssvikfanger - og det på samme tid som kriminelle fanger har fått oppfylt alle de dem tilkommende rettigheter etter reglementet. Det kan i samme forbindelse nevnes at straffelovens 8.kapitel, om forbrytelser mot statens selvstendighet og sikkerhet, det kapittel som også omfatter den §86 som alle NS-folk må dømmes etter, forutsetter anvendelse av hefte, som er en langt mildere form for straff enn fengsel.

Vi blir altså i denne henseende - og det av egne landsmenn i fredstid! - langt verre behandlet enn Grini-føngene ble behandlet i okkupasjonstiden av tyskerne som de anså seg for å være i krig med.

Her vil man sikkerlig komme med den innvending at tyskerne brukte vold og tortur overfor sine fanger. Hertil er imidlertid for det første å bemerke at fysiske straffemidler bevislig også har vært brukt overfor landssvikfanger (jag minner bl.a. om den såkalte "Sydspiss-saken"), for det annet at vi ikke har ant noe om tyskernes metoder og for det tredje at vi umulig kan gjøres ansvarlig for hva tyskerne har gjort (ifølge ovenstående pkt.7). Og for det fjerde er det sikkert at den psykiske terror og tortur som myndighetene har utsatt oss for ved å gå så helt utenfor uten- om fengselsreglementet og i det hele tatt å krenke alle våre rettsbegreper som ovenfor beskrevet - og det i å med etter måred - har vært langt sterkere enn fysisk vold, særlig på dannede mennesker og åndsarbeidere. Ettervirkningen etter "juling" går i alminnelighet fort over, men ettervirkningen etter sjælelig tortur kan bli til skade for resten av livet. Vi har da også allerede sett at behandlingen av oss har ført til en rekke selvmord, selvmordsforsøk og psykiske forstyrrelser av forskjellig art, fra en viss depresjon til ren sinnssykdom.

Ad 16. Straffens hensikt.

Straffelovens §52 sier uttrykkelig: "Når der er særlig grunn til å anta at straffens fullbyrdelse ikke er nødvendig for å avholde den skyldige fra å begå nye straffbare handlinger, kan retten i dommen bestemme at den skal utsettes".

Herav framgår tydelig det som ifølge moderne anskuelser på strafferettens område er hensikten med straffen, nemlig det å forhindre forbryteren i å begå nye forbryterske handlinger. I samme paragrafs pkt. 1 c er det derfor også gjort visse lempelser overfor førstegangsforbrytere og fastsatt at retten plikter å ta særlig i betraktning beveggrunnene til den straffbare handling - altså det som jeg allerede har berørt i ovenstående pkt.4 ved å framheve at en domstols oppgave normalt er en etisk vurdering av siktedes motiver for forbrytelsen.

Når det gjelder den alt overveiende del av NS-folkene som nå er satt under tiltale, så vet vi jo at det her dreier seg om skikkelige og aktverdige borgere som ikke tidligere har vært i konflikt med straffeloven. Det finnes heller ikke den ringeste grunn til å anta at de i fremtiden vil slå inn på forbryterbanen. Men herav følger automatisk at hele grunnlaget for straffeforfølgningen bortfaller.

Jeg minner om at flere av våre førende jurister og strafferettslærde med prof. Andenes i spissen har gjort oppmerksom på nettopp dette forhold. Og det er ganske ufattelig at retten allikevel går hen og ilegger disse folk straffer så drastiske at det i normale tider bare er virkelig storforbrytere som får slik behandling, folk som i årevis har vendret ut og inn av fengslene og om hvilke man positivt vet at de ved neste løslatelse kommer til å begå nye forbrytelser.

Jeg vil også i samme forbindelse minne om straffeprosesslovens §85, hvor det heter at påtale kan unnlates "når det antas at intet offentlig hensyn krever at den straffbare handling påtales, navnlig når særdeles lang tid er hengått siden forøvelsen". - Det er ytterst vanskelig å forstå at offentlige hensyn krever gjen- nomføring av "rettsoppgjøret" på den måte som skjer idag. Angivelig skal det være for å statuere et eksempel til skrekk og advarsel for fremtidige "landssvikere" og "landsforrædere". Men nytten herav er meget tvilsom, for ved fremtidige oppgjør mellom stormaktene hvor Norge blir trukket inn, vil sikkerlig såvel de ideologiske forutsetninger som de politiske kombinasjoner bli helt andre. Det nåværende "retts- oppgjør" vil derfor absolutt ikke skape noen som helst presens for fremtiden - et faktum som også en del klartskuede mennesker har innsett og gitt uttrykk for i tale og skrift.

For å unngå enhver misforståelse vil jeg tilslutt uttrykkelig gremme at jeg selvfølgelig ikke er enig i alt det som er begått av NS-folk og at jeg er enig i at alle de som virkelig har skyldig i kriminelle handlinger som krenker den normale rettsbevissthet skal få sin velfortjente straff.

Tilslutt 2 spørsmål:

- 1) Er Norge et kulturland - slik som vi har betraktet oss selv - når det nå viser seg at titusener av landsmenn er landforrædere?
- 2) Er det en kulturmissjon, verdig gjennom år framover å ha gjende tusener av lands- menn i tvengsarbeidsleirer?